

Jaarrekening 2023

Stichting Alde Fryske Tsjerken

Versie dd 16-05-24

Inhoud	2
1. Verslag van het bestuur	3
Doelstelling.....	3
Activiteiten in 2023	3
Belangrijkste risico's en onzekerheden	3
Vermogensopbouw	4
Exploitatiesaldo / Resultaatverdeling	5
Baten	5
Lasten	5
Saldo financiële baten en lasten	6
Overige belangrijke ontwikkelingen na 31-12-2023	6
Governance	6
Hoofd- en nevenfuncties van Bestuursleden	7
2. Balans per 31 december 2023.....	9
3. Staat van baten en lasten.....	10
4. Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening	11
5. Toelichting op de balans per 31-12-2023.....	14
Activa	14
Passiva.....	17
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	20
6. Toelichting op de staat van baten en lasten 2023	22
Baten	22
Lasten	24
Financiële baten en lasten	31
Overige gegevens.....	32
Bijlage 1.....	33
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	34

1. VERSLAG VAN HET BESTUUR

DOELSTELLING

In de statuten van de stichting Alde Fryske Tsjerken is de doelstelling van de stichting in artikel 2 als volgt vastgelegd:

- 1 De stichting heeft ten doel het herstel en de instandhouding van uit historisch oogpunt belangwekkende kerkgebouwen met aan- en toebehoren in de provincie Fryslân en het wekken van publieke belangstelling voor dergelijke gebouwen, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.
- 2 De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:
 - a. Het verwerven, bewaren, herstellen, restaureren en beheren van de in lid 1 bedoelde kerkgebouwen met aan- en toebehoren;
 - b. Het gebruiken of doen gebruiken van de bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren op passende wijze;
 - c. Het geven van adviezen en verstrekken van inlichtingen betreffende beheer, herstel en instandhouding van de in lid 1 bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren;
 - d. Het maken van propaganda en het doen verschijnen van geschriften en boekwerken betreffende gebouwen als in lid 1 bedoeld;
 - e. Andere wettige middelen.

ACTIVITEITEN IN 2023

In 2023 bedroegen de kosten van het onderhoud € 523.115. Er is een aanvang gemaakt met de restauratie van de kerk van Weidum en het dak van de kerk van Jorwert. De restauratie van het uurwerk van de kerk van Goïngaryp is grotendeels afgerond.

Voor het onderhoud van het cluster van 9 kerken is in de komende zes jaar (2024-2029) totaal aan € 465.712 ingepland. Door het Rijk is een subsidie toegekend van € 276.372 voor dit cluster. De onderhoudscyclus van de periode 2018-2023 van deze kerken is afgerond.

De opbrengsten van de activiteiten van de Plaatselijke Commissies (PC's) bedroegen € 247.735. Dit is een stijging van 7% ten opzichte van het jaar 2022. Ook de energiekosten van de kerken zijn vrijwel gelijk aan die van vorig jaar. Een prachtig resultaat, waar veel vrijwilligers zich ook in 2023 weer met hart en ziel voor hebben ingezet.

In het jaar 2023 is het werk van de overname van meerdere kerken opgepakt; de beslissingen hierover worden verwacht in 2024.

BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONZEKERHEDEN

De Stichting Alde Fryske Tsjerken heeft in de loop van haar meer dan 50-jarig bestaan gewerkt aan een gezonde financiële structuur en besteedt daar voortdurend aandacht aan. Niet alle risico's kunnen worden afgedekt omdat SAFT direct afhankelijk is voor haar ruim 95% van haar inkomsten van overheidssubsidies, fondsenwerving, nalatenschappen en donateurs.

Giften en nalatenschappen zijn een belangrijke bron van inkomsten, maar vertonen in de loop van de jaren een gevarieerd patroon. Mede dankzij de giften en nalatenschappen, gecombineerd met de subsidies kan het onderhoud van de kerken tot nog toe worden uitgevoerd en kunnen de kerken ingezet worden voor gemeenschappelijk gebruik. Hetgeen de leefbaarheid in de dorpen verhoogd.

Voor het toekomstig onderhoud van de 55 monumentale kerken is het belangrijk het Rijk blijft bijdragen aan het onderhoud van de kerken. Op dit moment draagt de overheid 60% bij in de subsidiabele kosten. Afgelopen 50 jaar is dit percentage een enkele keer aangepast zowel naar beneden als omhoog, ook nu is er geen zekerheid of dit percentage zo blijft als het nu is.

De verwachting is dat in de toekomst steeds meer monumentale kerken door de huidige eigenaren, veelal kerkgemeenschappen, worden afgestoten. Om deze kerken te kunnen overnemen en ze voor teloorgang te bewaren is een professionele stichting met vakkundige medewerkers nodig. SAFT is een erkende POM-stichting, en kwalificeert zich daarmee als een professionele monumentenorganisatie.

Gezien de kleine formatie is hierbij sprake van eenmansposten en daarmee kwetsbaarheid: tegelijkertijd wordt de stichting door honderden vrijwilligers ondersteund in haar werkzaamheden. Hierdoor kan de stichting een beroep doen op een diversiteit aan hoogwaardige kennis. De subsidie van de provincie Fryslân is onontbeerlijk om de bureaustkosten te dekken en de doelstelling van overname en behoud van monumentale kerken te realiseren. Het is naast de beperkte bijdrage uit het vermogen, de enige structurele inkomstenbron.

VERMOGENSOPBOUW

SAFT probeert op verschillende manieren vermogensopbouw te bewerkstelligen ten behoeve van de instandhouding en het gebruik van de kerken. De werkzaamheden van de stichting, zowel de apparaatskosten als ook het onderhoud, zijn slechts beperkt subsidiabel. Dit is de reden waarom deze vermogensopbouw essentieel is om aan de doelstelling van de stichting op de middellange en lange termijn te kunnen voldoen. De doelstelling hierbij is dat de kerken sober en doelmatig worden onderhouden en waarin tegelijkertijd wel de noodzakelijke voorzieningen aanwezig zijn om activiteiten in de kerken te kunnen laten plaatsvinden. In principe wordt gewerkt met een onderhoudshorizon die 'oneindig' is, in de praktijk is veertig jaar vaak het uitgangspunt. Deze termijn is echter in de beginjaren niet gehanteerd. De eerste 38 kerken van SAFT zijn overgenomen nagenoeg zonder meegeefsommen. Toentertijd was onderhoud volledig subsidiabel zodat de noodzaak hiertoe niet bestond. Dit heeft tot gevolg dat de stichting ondanks haar groeiende vermogen, zeker nog niet de genoemde minimaal gewenste horizon van 40 jaar kan invullen in de volle breedte van haar bezit. De stichting zal dan ook de komende jaren haar vermogen verder moeten laten groeien.

De vermogensopbouw komt op de volgende wijze tot stand:

- Bij overname van kerken wordt een meegeefsom gevraagd. De richting voor de hoogte van de meegeefsom wordt bepaald op de eerder genoemde onderhoudsperiode van 40 jaar. Hierin worden posten voor achterstallig onderhoud, onderhoudslasten, apparaatskosten en exploitatielasten meegenomen. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van een kerkelijke gemeente wordt aan beide kanten gezocht op welke wijze dit het beste ingevuld kan worden. De toegevoegde waarde van de kerk aan het bezit van SAFT, de andere voorzieningen in het dorp, de aanwezigheid van een plaatselijke commissie en ook de activiteiten die in de kerk gehouden kunnen worden, zijn echter medebepalend.
- Het vermogen van SAFT wordt belegd, zodat hier een stabiel rendement uit ontvangen kan worden op de lange termijn. SAFT hanteert hierbij de uitgangspunten zoals die in het beleggingsstatuut van SAFT

zijn vastgelegd. De stichting heeft ervoor gekozen om in aandelen en obligaties te beleggen met het ESG-keurmerk. Dit gezien de maatschappelijke doelstelling van SAFT om duurzaam behoud en gebruik van kerken als cultureel erfgoed te bewerkstelligen. Daarnaast belegt SAFT in grond, die weer verpacht wordt. Deze grond kan verkregen worden als onderdeel van een meegeefsom, maar kan ook aangekocht worden. Vrije geldmiddelen worden op deposito en in spaarrekeningen rentend weggezet om ontwaarding door inflatie te voorkomen of te beperken.

Gelet op de langjarige doelstellingen van de Stichting is het beleggingsbeleid overwegend behoudend. De aan de Stichting toevertrouwde middelen worden in hoofdzaak risicomijdend belegd (2/3 deel van vermogenspositie); dit kan in de vorm van obligaties, beleggingen in obligatie-index-fondsen, bank- en spaarsaldi of deposito's en grond. Het resterende 1/3 deel kan risicodragend worden belegd met de volgende restrictie: de beleggingen dienen bij voorkeur te bestaan uit zgn. wereld-index-fondsen (in principe belegd in € en zo mogelijk ex-UK), dit om valutarisico's te vermijden. Extra aandacht dient er te zijn bij beleggingen in derivaten. Dit zijn zogeheten ESG-fondsen (Environ-mental, Social en Governance). Daarbij zijn van toepassing de kwalificaties voor verantwoord beleggen ten aanzien van milieu, maatschappij en goed bestuur.

Dergelijke fondsen zijn inmiddels beschikbaar en passen qua doelstelling bij de maatschappelijke doelstelling van SAFT om duurzaam behoud en gebruik van kerken te bewerkstelligen.

De verdeling van belegd vermogen in een risicomijdend deel en een risicodragend deel is ultimo 2023 resp. 80% en 20%.

- SAFT is tevens voor haar vermogensopbouw afhankelijk van legaten, nalatenschappen, donaties en fondsen. Tot onze vreugde zijn de activiteiten van de stichting regelmatig reden om dergelijke giften aan de stichting te schenken. Door de ontvangst van deze middelen kan verder gewerkt worden aan de noodzakelijk opbouw van het vermogen. Zo wordt het ook op termijn mogelijk om de leefbaarheid van het platteland van Fryslân te versterken en onze monumentale kerken te behouden.

EXPLOITATIESALDO / RESULTAATVERDELING

Het exploitatiesaldo over het boekjaar 2023 is uitgekomen op een bedrag van € 1.541.731.

Het resultaat is als volgt verdeeld:

- a) de continuïteitsreserve neemt toe met € 275.292
- b) de bestemmingsreserves nemen toe met € 1.229.700
- c) de bestemmingsfondsen nemen toe met € 36.739

BATEN

De totale baten van 2023 bedragen € 2.825.634. De ontvangen nalatenschappen en legaten ad € 1.396.279 leveren een belangrijke bijdrage aan de baten en het resultaat. Deze baten hebben een incidenteel karakter. Voor de dekking voor onderhoud en restauraties is als bate een bedrag van € 523.115 verwerkt. De provincie Fryslân droeg aan boekjaarsubsidie een bedrag bij van € 301.531.

LASTEN

De totale lasten van 2023 bedragen € 1.853.236.

Aan de doelstellingen is € 1.081.823 besteed. Hieronder vallen de kosten van onderhoud- en restauratie van € 523.115, de eigen bijdragen voor de diverse projecten van € 260.627 en de exploitatiekosten van de kerken van € 298.081.

Aan werving van baten is € 124.685 besteed. De kosten voor beheer en administratie bedragen € 646.728.

SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

De financiële baten en lasten bedragen € 569.334. Door een gunstige koersontwikkeling werd een positief resultaat van € 304.444 gerealiseerd op beleggingen. De grondherwaardering droeg € 175.736 bij aan het resultaat.

OVERIGE BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN NA 31-12-2023

In het voorjaar van 2024 is de beslissing gevallen over de overname van de kerk van Lippenhuizen. In de loop van 2024 worden de zaken afgewikkeld. De kerkelijke gemeente draagt bij aan het toekomstig onderhoud, waarvoor een fonds wordt gecreëerd.

In 2023 traden drie leden van het bestuur terug: de voorzitter en twee leden van het Algemeen Bestuur. Er traden ook weer drie nieuwe leden toe: naast twee nieuwe leden voor het Algemeen Bestuur is er een nieuwe voorzitter voor het Dagelijks Bestuur gevonden.

Per 1 mei 2023 was de functie van directeur vacant. Met ingang van 1 januari 2024 is de heer A.J. de Vries benoemd als nieuwe directeur.

Het bestuur heeft concepten voor nieuwe statuten en directiereglement uitgewerkt. Deze zullen in de vergadering van het Algemeen Bestuur van mei 2024 ter besluitvorming worden voorgelegd. Doel is om tot een vorm te komen van een Dagelijks Bestuur met een Raad van Advies.

GOVERNANCE

Stichting Alde Fryske Tsjerken werkt vanaf haar oprichting met een zogenaamd monistisch bestuursmodel (one-tier) met een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur legt verantwoording af aan het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur stelt het beleid vast, controleert het Dagelijks Bestuur en keurt goed en houdt op deze wijze toezicht op de werkzaamheden van het Dagelijks Bestuur. Hierbij zijn verschillende rechtshandelingen benoemd in de statuten waarbij de volledige bevoegdheid bij het Algemeen Bestuur ligt, een beperkt aantal zoals bijvoorbeeld rondom het werkgeverschap zijn gemandateerd aan het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur wordt benoemd uit het Algemeen Bestuur conform de statuten. De voordelen van deze structuur voor de Stichting is dat er gewerkt kan worden met een professioneel bestuur zodat ontbrekende kennis in de organisatie aangevuld wordt vanuit het bestuur. Bij het invullen en bezetten van de bestuursfuncties wordt gezocht naar kennisgebieden, die aanvullend of steunend zijn voor de taken die de Stichting heeft te verrichten. Om deze reden is de Stichting ook altijd terughoudend geweest met het op afstand zetten van het bestuur, omdat het Dagelijks Bestuur een wezenlijke bijdrage levert aan het functioneren van de organisatie en het kunnen verwezenlijken van haar doelstellingen en dit niet vanuit een rol als toezichthouder kan.

De Stichting kent een klein professioneel apparaat, met een directeur aan het hoofd van in totaal 5,85 FTE (mei 2024). De directeur werkt met een mandaat vanuit het Dagelijks Bestuur en legt verantwoording af aan dit Dagelijks Bestuur. Daarnaast kent de stichting enkele honderden vrijwilligers met een inzet die varieert, maar die het fundament is van de Stichting en daarom ook wezenlijk is voor het voortbestaan van de Stichting en alle activiteiten die zij in de dorpen verricht. Denk hierbij aan de plaatselijke commissies, maar ook voor de Stichting breed wordt specialistische inzet geleverd door vrijwilligers op specifieke kennisgebieden verband houdend met de rijksmonumenten. Ook de leden van het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd. De Stichting werkt met een organisatiehandboek waarin procedures en werkinstructies zijn beschreven voor de werkzaamheden zoals ook door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed voorgeschreven is voor stichtingen met een POM-status (rijks-erkende professionele monumentenorganisatie).

De Stichting respecteert in haar werkzaamheden de Governance Code Cultuur uit 2019 en hanteert de acht principes als uitgangspunt voor haar beleid en dagelijks handelen. Daarnaast zet de Stichting in op duurzaamheid in haar werkzaamheden gezien haar doelstelling voor het langdurig behoud van de 55 in haar bezit zijnde Rijksmonumentale kerken.

HOOFD- EN NEVENFUNCTIES VAN BESTUURSLEDEN

dhr. Drs. G.J. Hoogterp

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Protestantse Kerk Nederland	Hoofdfunctie	Betaald	Januari 2016 – heden
Ziekenhuis Tjongerschans Heerenveen	Nevenfunctie	Betaald	September 2013 – heden
Zorggroep Zaanstreek	Nevenfunctie	Onbetaald	Januari 2017 – heden
Wetterskip Fryslân	Nevenfunctie	Onbetaald	Maart 2023 – heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Juni 2023 - heden

dhr. Mr. E.L. Veerman

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Stichting Geert Jan Smeding Oostermeer	Nevenfunctie	Onbetaald	2009 – heden
Stichting IWAK	Nevenfunctie	Onbetaald	2023 – 2027
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	December 2011 - heden

mw. Drs, Ir. J.C. Lens

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Stichting Isala Klinieken	Hoofdfunctie	Betaald	Maart 2023 – heden
Stichting Elkien	Nevenfunctie	Betaald	Juni 2023 - heden
Stichting Certe	Nevenfunctie	Betaald	Juni 2018 - heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Mei 2018 – heden (DB) Vanaf 2018 (AB)

dhr. M. Zwartelé

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
ANWB - medical air assistance	Hoofdfunctie	Betaald	1/1/2014 – heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	December 2015 - heden

dhr. Ing. M.W.S Weerd

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Wepan Bouw & Vastgoed Ingenieurs	Nevenfunctie	Betaald	Januari 1990 – heden
Deskundigencommissie Loket Leefbaarheid SNN Provincie Groningen	Nevenfunctie	Onbetaald	Oktober 2022 – heden
Coöperatie Energie Collectief Tolbert	Nevenfunctie	Onbetaald	Maart 2022 - heden
Regiotafel Energie Coöperaties Gemeente Westerkwartier	Nevenfunctie	Onbetaald	Maart 2022 - heden
Oldebert Dorpsvereniging Tolbert	Nevenfunctie	Onbetaald	November 2021 - heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Januari 2018 - heden

mw. Mr. M. Geertsema

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Zelfstandig juridisch adviseur (zzp)	Hoofdfunctie	Betaalde opdrachten	2008 – heden
SDU, redactiewerk	Nevenfunctie	Betaald	2016 – heden
Stichting het Old Burger Weeshuis Leeuwarden	Nevenfunctie	Onbetaald	2019 – heden
Stichting Frysk Akademie Fûns	Nevenfunctie	Onbetaald	2021 – heden
NLPO, commissie van bezwaar	Nevenfunctie	Onbetaald	2019 – heden
Stichting Dekema State	Nevenfunctie	Onbetaald	2019 - heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Juni 2021 – heden

dhr. Prof. Dr. S. de Blaauw

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Bisdom Groningen-Leeuwarden	Nevenfunctie	Onbetaald	2011 – heden
Stichting Cuyperiana	Nevenfunctie	Onbetaald	2018 – heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	April 2017 - heden

2. BALANS PER 31 DECEMBER 2023

(bedragen x €)

	31-12-2023	31-12-2022
Activa		
Vaste activa		
<i>Materiële vaste activa</i>	3.681.203	3.514.105
<i>Financiële vaste activa</i>	2.659.597	2.092.805
Totaal vaste activa	<u>6.340.800</u>	<u>5.606.911</u>
Vlottende activa		
<i>Vorraden</i>	1	1
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>	537.144	539.460
<i>Liquide middelen</i>	7.177.666	6.108.038
Totaal vlottende activa	<u>7.714.811</u>	<u>6.647.498</u>
Lopende onderhoudsprojecten (vordering)	129.573	-
Totaal activa	<u><u>14.185.184</u></u>	<u><u>12.254.409</u></u>
Passiva		
Eigen vermogen		
<i>Continuïteitsreserve</i>	557.248	281.955
<i>Bestemmingreserves</i>	6.612.709	5.383.009
<i>Bestemmingsfondsen</i>	4.776.594	4.739.855
Totaal eigen vermogen	<u>11.946.552</u>	<u>10.404.819</u>
Langlopende schulden	-	64.600
Lopende onderhoudsprojecten	1.763.361	1.409.333
Kortlopende schulden en overlopende passiva	475.271	375.656
Totaal passiva	<u><u>14.185.184</u></u>	<u><u>12.254.409</u></u>

3. STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(bedragen x €)

	2023	2022
Baten:		
Baten uit eigen fondsenwerving	1.734.382	937.380
Baten voor lopende onderhoudsprojecten		
<i>Subsidie Rijksdienst Cultureel Erfgoed</i>	165.706	259.899
<i>Subsidie Provincie Fryslân</i>	99.842	121.395
<i>Cultuurfondsen etc.</i>	33.187	87.517
<i>Eigen bijdrage</i>	224.380	305.725
	523.115	774.536
Subsidie provincie Fryslân - basisorganisatie	301.531	286.596
Inkomsten uit eigen bezit	247.735	231.823
Overige baten	18.870	44.010
Som van de baten	2.825.634	2.274.345
Lasten:		
Besteed aan doelstellingen	1.081.823	1.299.305
Werving baten	124.685	130.166
Beheer en administratie		
<i>Personeelskosten</i>	409.033	493.068
<i>Huisvestingskosten</i>	44.262	36.794
<i>Afschrijvingskosten</i>	9.559	6.966
<i>Bestuurskosten</i>	14.208	13.446
<i>Adviseurskosten</i>	33.094	37.892
<i>Overige kosten</i>	136.571	84.392
	646.728	672.558
Som van de lasten	1.853.236	2.102.029
Saldo voor financiële baten en lasten:	972.397	172.316
saldo financiële baten en lasten	569.334	-139.263
Saldo van baten en lasten	1.541.731	33.054
Bestemming saldo van baten en lasten:		
toevoeging + / onttrekking -		
<i>Continuïteitsreserve</i>	275.292	-195.509
<i>Bestemmingsreserves</i>	1.229.700	-14.033
<i>Bestemmingsfondsen</i>	36.739	242.596
	1.541.731	33.054

4. GRONDSLAGEN VOOR OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 (Organisaties zonder winststreven) en 650 (Fondswervende Organisaties). De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Begrotingscijfers worden niet vermeld aangezien de stichting de begroting niet als taakstellend instrument gebruikt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden met uitzondering van grond en de kerkgebouwen gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeveranderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Afschrijving vindt plaats vanaf het moment van ingebruikneming.

De kerken worden gewaardeerd tegen de koopsom, zijnde 1 euro per kerk.

Grond, veelal verkregen in het kader van een overname van een kerk, wordt conform de jaarverslaggevingsrichtlijnen gewaardeerd tegen de actuele waarde. Deze actuele waarde wordt benaderd via de actuele inkoopprijs voor grond door middel van toepassing van de regels voor de waardering van verpachte gronden in box 3 zoals deze door de Belastingdienst worden gehanteerd. In deze waardering wordt rekening gehouden met de verpachte staat, zowel eindig als niet-eindig.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden in de staat van baten en lasten verwerkt via het saldo van financiële baten en lasten.

Lopende onderhoudsprojecten (LOP's)

LOP's worden in de boekhouding verwerkt vanaf het moment dat het zicht op uitvoering ervan ontstaat (het uitvoeringsvoornemen c.q. de uitvoeringsverplichting). Basis is de zo nauwkeurig mogelijk opgestelde projectbegroting, die in de balans wordt opgenomen:

- *Debet* als projectfinanciering, veelal direct opgesplitst in de financieringstoezeggingen van participerende partijen (b.v. overheden, fondsen, de eigen bijdrage van de Stichting etc.). De eigen bijdrage van de Stichting wordt in het eerste boekjaar van het LOP volledig in de exploitatie verwerkt, en wordt daarmee als last voor het eerste boekjaar / projectjaar beschouwd; deze last wordt ten laste van het eigen vermogen gebracht via de exploitatierekening, dus via de resultaatverwerking.
- *Credit* als LOP-begroting, zijnde de maximale hoogte van de uit te voeren werkzaamheden. Op basis van de in het boekjaar aan de LOP's bestede kosten wordt een overeenkomstig bedrag als bate onttrokken aan deze balanspost (die daarmee in feite het karakter heeft van een voorziening) en in de exploitatie verantwoord.

Waardering op de balans vindt plaats op basis van nog uit voeren werkzaamheden onder aftrek van de nog te ontvangen subsidies en andere bijdragen op basis van de toezeggingen. Met deze saldering wordt voorkomen dat de balans een te overtrokken positie weergeeft van de LOP's.

Afhankelijk van de aard van het saldo van LOP's wordt deze post opgenomen aan de actiefzijde dan wel de passiefzijde van de balans.

Vorderingen en overlopende activa

De eerste waardering van de vorderingen is tegen reële waarde; vervolgens wordt gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen, voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Eigen vermogen - algemeen

Het eigen vermogen is opgebouwd uit drie onderdelen: de continuïteitsreserve, de bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen.

– continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is bedoeld voor dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de Stichting bij een eventuele beëindiging van activiteiten gedurende een bepaalde periode aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Een dergelijke beëindiging van activiteiten wordt niet voorzien noch verwacht; de stichting werkt vanuit een continuïteit-doelstelling. Het doel is een reservering aan te houden van maximaal 1,5 keer de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. De kosten van de werkorganisatie kwamen voor 2023 uit op afgerond € 590.000. Ultimo 2023 bedroeg de bedoelde reserve € 557.248.

– bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn gebaseerd op expliciete bestuursbesluiten; de gelden zijn bestemd voor helder omschreven doelen. Het besteden van deze gelden wordt geregeld via separate besluitvorming door het bestuur.

– bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen door derden verstrekte middelen waarvan door de verstrekker de bestemming is aangegeven.

Baten en lasten

Baten en lasten worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor giften en nalatenschappen betekent dit dat ze in aanmerking worden genomen in het jaar waarin ze worden ontvangen. Ook wordt een gift of nalatenschap in het boekjaar opgenomen als de aard en omvang aan het einde van dat boekjaar voldoende duidelijk zijn.

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen of met bijzondere voorwaarden zijn verkregen, worden afzonderlijk vermeld in de toelichting op de staat van baten en lasten, onder vermelding van de aard van de bestemming.

Verplichtingen, verliezen op LOP's en andere mogelijke lasten die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De begrotingscijfers zijn niet vermeld in de jaarrekening omdat deze op dit aggregatieniveau niet als belangrijk stuurmiddel worden gebruikt voor de beheersing van de activiteiten.

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31-12-2023

ACTIVA

Materiële vaste activa

(bedragen x €)

	Kerken	Overige gebouwen	Grond	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal
<i>Stand per 31-12-2022</i>					
Aanschafwaarde	56	85.516	3.427.305	100.108	3.612.985
cumulatieve afschrijvingen	0	-22.783	0	-76.096	-98.879
boekwaarde 31-12-2022	56	62.733	3.427.305	24.011	3.514.105
<i>Mutaties aanschafwaarde 2023</i>					
Investerings / verkrijgingen	0	0	0	922	922
Herwaardering via staat van baten en lasten	0	0	175.736	0	175.736
Desinvesteringen / buiten gebruik	0	0	0	0	0
	0	0	175.736	922	176.658
<i>Mutaties afschrijvingen 2023</i>					
Afschrijvingen	0	2.848	0	6.712	9.560
Desinvesteringen / buiten gebruik	0	0	0	0	0
	0	2.848	0	6.712	9.560
<i>Stand per 31-12-2023</i>					
Aanschafwaarde	56	85.516	3.603.041	101.029	3.789.643
cumulatieve afschrijvingen	0	-25.631	0	-82.808	-108.439
boekwaarde 31-12-2023	56	59.885	3.603.041	18.221	3.681.203
<i>afschrijvingspercentages</i>	0,00	3,33	0,00	10/20/25	

Op computers en aanverwante zaken wordt per jaar 25% afgeschreven; op bureaumeubilair 20%; op al het overige 10%.

In 2023 zijn geen nieuwe kerken verworven. Een complete lijst van alle objecten in eigendom is te vinden in Bijlage 1. In dat overzicht is ook aangegeven wat de *staat van onderhoud* is.

Onder 'overige gebouwen' is sinds 2015 opgenomen het nevengebouw 'De Voorhof' te Huizum, nabij de kerk gelegen.

Op basis van 'de waardering van verpachte gronden in box 3' (publicatie belastingdienst, belastingjaar 2023) is de grond € 175.736 hoger gewaardeerd. De bate ontstaat voornamelijk door een hogere ha-prijs ten opzichte van het voorgaande jaar.

In aansluiting op *Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening* (zie pagina 11) hebben zich binnen de categorieën de volgende mutaties voorgedaan:

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

	Boek- waarde 31-12-2022	Toevoegingen 2023	Waardemutaties/ Aflossing 2023	Boek- waarde 31-12-2023
Beleggingen	2.092.805	247.751	304.444	2.645.001
Leningen		17.026	2.430	14.596
Totaal	2.092.805	264.777	306.874	2.659.597

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

Beleggingen

	Boek- waarde 31-12-2022	Toevoe- gingen 2023	Ont- trekkingen 2023	Waarde- mutaties 2023	Boek- waarde 31-12-2023
Participaties Zeewind	132.396	0	0	5.189	137.584
Aandelen via indexfondsen	1.276.601	99.949	0	256.652	1.633.201
Obligaties via indexfondsen	683.809	147.802	0	42.604	874.215
Totaal	2.092.805	247.751	0	304.444	2.645.001

In 2023 is de portefeuille uitgebreid met risicomijdende aandelen en obligaties in ESG duurzame indexfondsen.. Op de aandelen en obligaties die ultimo 2023 in portefeuille waren is een koerswinst van € 304.444,- gerealiseerd.

De participaties Zeewind hebben een winst van € 5.189,- opgeleverd. De Bestaande Parken moesten worden afgewaardeerd met € 10.946,- (-21%) terwijl de Nieuwe Parken opgewaardeerd werden met € 16.134,- (+20%); één en ander in lijn met de in april 2023 aangekondigde waarde-aanpassingen.

Het onderdeel *leningen* betreft een onderhandse lening aan een voormalig personeelslid i.v.m. studiefinanciering voor een aan werk gerelateerde studie. Deze is na afloop van de dienstbetrekking omgezet in lening met een looptijd van 42 maanden. Er wordt maandelijks met gelijkblijvende bedragen afgelost; over de hoofdsom is geen rente verschuldigd. De tijdswaarde van geld is niet materieel.

Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x €)

	31-12-2023	31-12-2022
Omzetbelasting	10.741	1.676
Depotbedrag PostNL	650	650
Premie pensioenverzekering	3.567	3.399
Nog te ontvangen uit nalatenschappen	500.135	503.698
Vooruitbetaalde bedragen - algemeen	1.717	1.840
Overige vorderingen	20.334	28.197
	<u>537.144</u>	<u>539.460</u>

Liquide middelen

(bedragen x €)

	31-12-2023	31-12-2022
Spaarrekeningen	5.093.986	4.581.700
Rekeningen Courant	2.075.731	1.522.043
Kas	7.949	4.295
	<u>7.177.666</u>	<u>6.108.038</u>

Vorderingen inzake onderhoudsprojecten

(bedragen x €)

	<i>saldo</i> 2023	<i>saldo</i> 2022
<i>Onderhoudsprojecten</i>	90.055	0
<i>Overige projecten</i>	39.518	0
<i>Totaal</i>	<u>129.573</u>	<u>0</u>

Van aan viertal onderhoudsprojecten die zijn afgerond, moeten de laatste toezeggingen van subsidieverstrekkers nog worden ontvangen.

Eigen Vermogen

(bedragen x €)

	<i>Stand per</i> 31-12-2022	<i>Resultaat</i> 2023	<i>Stand per</i> 31-12-2023
<i>Continuïteitsreserve</i>	281.955	275.292	557.248
<i>Bestemmingsreserves</i>	5.383.009	1.229.700	6.612.709
<i>Bestemmingsfondsen</i>	4.739.855	36.739	4.776.594
Totaal eigen vermogen	10.404.820	1.541.731	11.946.553

De *continuïteitsreserve* is in 2023 toegenomen met € 275.292. Voor de hoogte van de continuïteitsreserve wordt de normering van de ANBI als uitgangspunt genomen. Deze norm betekent een maximering van deze reserve tot een niveau van ca. 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie (personeel, huisvesting en administratieve kosten). Voor 2023 bedroegen deze kosten afgerond € 590.000; een continuïteitsreserve van € 885.000 zou op basis van de ANBI-norm verdedigbaar zijn geweest. Met een continuïteitsreserve van € 557.248 blijft de SAFT onder deze norm.

Bestemmingsreserves

(bedragen x €)

	<i>Stand per</i> 31-12-2022	<i>toe-voegingen</i>	<i>ont-trekkingen</i>	<i>Stand per</i> 31-12-2023
Instandhouding kerken	4.226.126	674.033	135.068	4.765.091
Spaardoel Plaatselijke Commissies	289.462	52.498	33.712	308.248
Projecten met hulp van derden en/of met eigen midd.	219.789	32.851	148.444	104.197
Onderhoud Voorhof, Leeuwarden	116.668			116.668
Vermogensrendement	280.964			280.964
Koersplan 2021 - 2024	250.000		10.052	239.948
Instandhouding algemeen uit nalatenschap		797.593		797.593
Totaal Bestemmingsreserves	5.383.009	1.556.976	327.276	6.612.709

Ter toelichting per *bestemmingsreserve* het volgende:

Ad 1 In de bestemmingsreserve instandhouding kerken is bij bestuursbesluit ultimo 2023 een bedrag van € 4.765.091 bestemd.

Het vrij te bestemmen resultaat is ingezet om de instandhoudingsreserves van de kerken te versterken. Daarbij is gekeken naar de dekking in onderhoudsjaren van elke kerk afzonderlijk in bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen tezamen. Bij het aanvullen van de bestemmingsreserves zijn de kerken met de laagste dekking in jaren het eerst aangevuld. Dit betreft met name de kerken waarvoor geen instandhoudingsfonds kon

worden gevormd bij overname van de kerk. Het gaat om een totaal bedrag van € 674.033. Voor onderhoud is € 135.068 onttrokken.

Ad 2 In de bestemmingsreserve spaardoel Plaatselijke Commissies is bij bestuursbesluit ultimo 2023 een bedrag bestemd van € 308.248. Het bedrag is het resultaat van de inspanningen van de lokale beheercommissies, met het doel eigen investeringen te kunnen doen voor lokale activiteiten.

Ad 3 Met het geld uit de bestemmingsreserves projecten met hulp van derden en / of met eigen middelen worden speciale activiteiten gefinancierd.

Het onderzoek van de kerkinterieurs is voor ca 80% uitgevoerd en zal in 2024 geheel worden afgerond. De uitgave van het boek “Alde Tsjerken, Nije Lûden” heeft medio 2023 plaatsgevonden. Het project “Het Ziltepad” is goed ontvangen bij gebruikers en subsidieverstrekkers. In samenwerking met de Stichting Oude Groninger Kerken is dit project in 2023 gestart met drie kerken. Er vond een succesvolle pilot-wandeling plaats. In 2024 staat verdere uitbreiding plaats tot 7 kerken gepland. Plan is om uiteindelijk uit te breiden tot 15 kerken langs de Waddenkust van Groningen, Friesland en Noord Holland

Ad 4 In de bestemmingsreserve onderhoud Voorhof, Leeuwarden blijft, conform bestuursbesluit ultimo 2022, een bedrag bestemd van € 116.668. De Voorhof is een nevengebouw van de kerk te Huizum en is geen rijksmonument hetgeen een reden is om geld apart te zetten voor onderhoud.

Ad 5 In de bestemmingsreserve voor vermogensrendement als bron van inkomsten blijft, conform bestuursbesluit ultimo 2021, een bedrag bestemd van € 280.964. De vorming van deze bestemmingsreserve is ingegeven door de ontvangen bedragen uit nalatenschappen; deze bedragen zijn bedoeld om over een langere periode te worden besteed. Er is daarom behoefte aan speciale oormerking via het creëren van een *bestemmingsreserve voor vermogensrendement*, juist ten behoeve van toekomstige exploitaties.

Ad 6 De bestemmingsreserve koersplan 2021 - 2024 is verminderd met de kosten van de nieuwe huisstijl. Het restant ad € 239.948 blijft bestemd voor ondersteuning van de uitdagingen in het Koersplan 2021 – 2024.

Ad 7 In de bestemmingsreserve instandhouding algemeen uit nalatenschap wordt door bestuursbesluit ultimo 2023 een bedrag gereserveerd van € 797.593, komende uit een nalatenschap.

Bestemmingsfondsen

(bedragen x €)

	Stand per 31-12-2022	toe- voegingen	ont- trekkingen	Stand per 31-12-2023
1 Instandhouding kerken	4.390.609	277.295	117.936	4.549.968
2 Schalsum - preekstoel	10.000	-	-	10.000,00
3 Wijckel - onderhoud praalgraf Menno van Coehoorn	37.715	-	-	37.715,00
4 Kortezwaag - geen renovatie	1.948	5.000	-	6.948,38
5 Adelijk Erfgoed in Friese Kerken	54.549	-	-	54.549,10
6 Blessum: activiteiten gemeenschap	25.000	-	400	24.600,00
7 Alg. onderhoudsfonds uit nalatenschap Westerhof	219.036	-	128.220	90.815,51
8 Klokkestoelen	1.000	1.000	-	2.000,00
Totaal Bestemmingsfondsen	4.739.857	283.295	246.556	4.776.596

Bij de *bestemmingsfondsen* is de bestemming – kort verwerkt in de titel – expliciet door derden aangegeven. Voor de instandhoudingsfondsen van de kerken zijn ook dit jaar een aantal bijzondere posten te noemen. Vanuit

een nalatenschap kon het fonds van de kerk van Augsburg worden aangevuld met ca. € 145.000. Een gift van € 40.000 is bestemd voor de kerk van Buitenpost en een gift van € 64.600 is bestemd voor de kerk van Weidum.

Het *J.B. Westerhof Fonds* wordt aangewend voor restauraties en overige instandhoudingskosten van kerken, waarbij een specifiek belang wordt gehecht aan het in goede staat brengen dan wel houden van kerkorgels.

Langlopende schulden

(bedragen x €)

	Weidum	Totaal
Hoofdsom	323.000	323.000
afgelost t/m 2022	193.800	193.800
Restschuld 2022	129.200	129.200
aflossing 2023	64.600	64.600
Restschuld 31-12-2023	64.600	64.600

Balanspresentatie

<i>Langlopend 31-12-2022</i>	64.600	64.600
<i>Langlopend 31-12-2023</i>	0	0
<i>Kortlopend 31-12-2022</i>	64.600	64.600
<i>Kortlopend 31-12-2023</i>	64.600	64.600

Op de lening 'Weidum' is in 2023 de vierde van vijf jaarlijkse termijnen à € 64.600 afgelost.

Lopende onderhoudsprojecten

(bedragen x €)

	<i>saldo</i> 2023	<i>saldo</i> 2022
<i>Onderhoudsprojecten</i>	961.421	829.089
<i>Overige projecten</i>	801.940	580.244
<i>Totaal</i>	1.763.361	1.409.333

De vorenstaande tabel is een saldering van enerzijds de financiering van de lopende onderhoudsprojecten (m.a.w. de projectdebiteuren) en anderzijds de nog uit te voeren werkzaamheden. Zie hieronder de specificatie in de tabel "*Lopende onderhoudsprojecten*".

De drie restauratieprojecten en het nieuwe onderhoudsproject van 9 kerken (SIM 21) zijn in de nog uit te voeren werkzaamheden opgenomen.

Lopende onderhoudsprojecten

(bedragen x €)

	31-12-2023			31-12-2022		
	<i>openstaande project-debiteuren</i>	<i>nog uit te voeren werkzaamheden</i>	<i>saldering</i>	<i>openstaande project-debiteuren</i>	<i>nog uit te voeren werkzaamheden</i>	<i>saldering</i>
<i>Onderhoudsprojecten</i>	1.286.053	2.247.475	961.421	1.325.841	2.154.930	829.089
<i>Overige projecten</i>	158.111	960.051	801.940	292.298	872.542	580.244
<i>Totaal</i>	1.444.164	3.207.525	1.763.361	1.618.139	3.027.472	1.409.333

Het totaal volume aan nog uit te voeren werkzaamheden neemt toe van 3,0 miljoen euro naar 3.2 miljoen euro.

Voor de groep *lopende onderhoudsprojecten* (BRIM/SIM) alsook voor de groep *overige projecten* verloopt de saldering positief: voor de projectuitvoering zijn voldoende liquide middelen binnengekomen om het tempo van de uitgaven / bestedingen mogelijk te maken.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

(bedragen x €)

	31-12-2022	31-12-2022
Aflossingen komend jaar op langlopende leningen	64.600	64.600
Crediteuren	115.024	205.002
Reservering vakantiewaardering	7.524	13.024
Reservering vakantiewaardering - soc. lasten	1.475	2.575
Te betalen salarissen	-	222
Loonheffingen en sociale premies	14.190	22.954
Overige belastingen	123.369	-
Vooruitontvangen donaties en overige bedragen	89.510	24.180
Overige schulden en overlopende passiva	59.579	43.099
Totaal kort lopende schulden en overlopende activa	475.271	375.656

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN**Huurovereenkomsten**

Er is gezamenlijk met drie andere huurders een huurovereenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten voor Emmakade 59 te Leeuwarden, eerste etage oostvleugel. Op 31 december 2023 bedroeg de jaarlijkse huur voor de Stichting Alde Fryske Tsjerken € 28.122. Op 1 april 2024 wordt een huurverhoging toegepast. De huurkosten stijgen naar € 28.460 op jaarbasis. De opzegtermijn is 6 maanden.

Er is een huurovereenkomst tot en met jaareinde (met automatische verlenging) voor de opslagruimte in Dokkum. De jaarhuur bedraagt € 6.500.

Voor de kopieermachine neemt de stichting deel in een gezamenlijke overeenkomst (met collega-instellingen in het kantoor Emmakade 59 te Leeuwarden) met de leverancier. Het contract is in 2020 vernieuwd.

Meerjarige schenkingen

Aan de stichting worden meerjarige schenkingen gedaan; een deel daarvan geschiedt via notariële schenkingsaktes, een ander deel via zgn. *overeenkomsten periodieke giften in geld* (model van de Belastingdienst). In beide gevallen wordt veelal aangegeven dat de schenking eindigt bij overlijden. Dit is de reden waarom de schenking niet als vordering op de balans wordt verwerkt. Ultimo 2023 gaat het om een uitstaand bedrag van € 116.700 voor 2024; en om € 26.235 voor de periode vanaf 2025.

6. TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2023

BATEN

In de eerste tabel wordt een samenvatting gegeven van de baten op hoofdlijnen. Daarna worden de diverse onderdelen nader toegelicht.

Baten	(bedragen x €)	
	2023	2022
Baten uit eigen fondsenwerving	1.734.382	937.380
Dekking voor onderhoud / restauraties	523.115	774.536
Subsidie Provincie Fryslân	301.531	286.596
Inkomsten uit eigen bezit	247.735	231.823
Overige baten	18.870	44.010
Totaal van de baten	2.825.634	2.274.345

Baten uit eigen fondsenwerving	(bedragen x €)	
	2023	2022
Bijdragen van donateurs	109.685	110.001
Nalatenschappen en legaten	1.396.279	588.826
Giften - algemeen	39.409	70.273
Giften - met bestemming	116.350	143.632
Giften - Jubileum 50 jaar SAFT	-	139
Opbrengsten projecten i.c.m. derden	60.839	19.758
Overige baten	11.821	4.752
Totaal van de baten	1.734.382	937.380

Bijdragen van donateurs

De stichting mocht mooie bijdragen van donateurs noteren van in totaal € 109.685. Het aantal donateurs ontwikkelde zich in het jaar 2023 als volgt:

	Aantal 2023	Aantal 2022
Stand per 1 januari	4.096	4.214
Opzeggingen	199	205
Nieuwe aanmeldingen	60	87
Stand per 31 december	3.957	4.096

Nalatenschappen en legaten

Aan baten uit nalatenschappen en legaten is € 1.396.279 opgenomen. Het betreft daadwerkelijk ontvangen bedragen en lopende afwikkelingen van nalatenschappen waarvan de aard en omvang voldoende duidelijk is. Dit nog niet ontvangen deel is als vordering in de jaarrekening opgenomen.

Giften met bestemming

In totaal is een bedrag van € 116.350 aan giften met een bestemming ontvangen. Hieronder is een gift voor het onderhoud van de kerk van Buitenpost van € 40.000,-. Giften met een bestemming worden, voor zover niet direct besteed, opgenomen onder bestemmingsfondsen.

Opbrengsten projecten i.c.m. derden

In samenwerking met derden werden ook dit jaar initiatieven uitgevoerd om de publieke belangstelling voor de monumentale kerken van de SAFT te trekken en bijzondere projecten om te zetten. Voor de bekostiging daarvan hebben derden € 60.839 bijgedragen. In samenwerking met de Stichting Oude Groninger Kerken wordt gewerkt aan een wandel- en fietsroute langs de Waddenkust, die uiteindelijk langs 15 kerken zal lopen. Tevens konden door bijdragen van derden 10 bijbels uit de kerken van de SAFT worden gerestaureerd.

Dekking voor lopende onderhoudsprojecten / restauraties	(bedragen x €)	
	2023	2022
Lopende onderhoudsprojecten (SIM)	309.271	431.456
Overige projecten	<u>213.844</u>	<u>343.080</u>
<i>Totaal van de dekking</i>	<u><u>523.115</u></u>	<u><u>774.536</u></u>

De SIM-onderhoudsprojecten betreffen het reguliere onderhoud van de 55 kerken die in bezit zijn van de SAFT. Voor dit onderhoud draagt het Rijk bij met de regeling Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM). Onder de overige projecten vallen restauraties, bijzondere projecten als bijvoorbeeld de opstelling van het uurwerk van Gooïngaryp, maar ook het plaatsen van toilet en keukenvoorziening om een kerk te kunnen gebruiken voor activiteiten.

Subsidie Provincie Fryslân	(bedragen x €)	
	2023	2022
Budgetsubsidie Provincie Fryslân	<u>301.531</u>	<u>286.596</u>
<i>Totaal subsidie provincie Fryslân</i>	<u><u>301.531</u></u>	<u><u>286.596</u></u>

De boekjaarsubsidie van de Provincie Fryslân is de derde van de vierjaarperiode 2021-2024. De subsidie is bedoeld voor een deel van de exploitatiekosten van de werkorganisatie van de SAFT.

Inkomsten uit eigen bezit

(bedragen x €)

	2023	2022
Verhuuropbrengsten en overig	232.266	215.827
Grafrechten	15.469	15.996
<i>Totaal inkomsten uit eigen bezit</i>	<u>247.735</u>	<u>231.823</u>

De Plaatselijke Commissies hebben met de inzet van vele vrijwilligers een groot scala aan activiteiten in de kerken georganiseerd of mogelijk gemaakt. De opbrengsten daarvan bedragen € 232.266. Het beheer van de begraafplaatsen van de stichting wordt eveneens door de Plaatselijke Commissies uitgevoerd. Daarmee worden inkomsten, zoals grafrechten verkregen.

LASTEN**Besteed aan doelstellingen**

(bedragen x €)

	2023	2022
Lopende onderhoudsprojecten (SIM)	309.271	431.456
Onderhoud overige projecten	213.844	343.080
Eigen bijdrage aan financiering projecten	260.627	307.234
Exploitatie eigen bezit	298.081	217.535
<i>Totaal besteed aan doelstellingen</i>	<u>1.081.823</u>	<u>1.299.305</u>

Lopende onderhoudsprojecten (BRIM/SIM)		(bedragen x €)	
		<i>2023</i>	<i>2022</i>
SIM-10 (2017-2022)	26 kerken	-	178.586
SIM-11 (2018-2023)	9 kerken	126.137	56.009
SIM-12 (2019-2024)	8 kerken	48.225	35.227
SIM-14 (2020-2025)	5 kerken	52.593	45.379
SIM-15 (2019-2024)	1 kerk	11.446	641
SIM-16 (2017-2022)	1 kerk	-	42.546
SIM-17 (2021-2026)	3 kerken	4.130	18.224
SIM-18 (2021-2026)	1 kerk	2.480	29.672
SIM-19 (2021-2026)	1 kerk	988	25.171
SIM-20 (2023-2028)	27 kerken	63.272	-
SIM-21 (2024-2029)	9 kerken	-	-
<i>Totale kosten SIM-projecten</i>		<u>309.271</u>	<u>431.456</u>

Een SIM-subsidie (SIM = Subsidieregeling Instandhouding Monumenten van het Rijk) wordt toegekend voor het onderhoud over een periode van 6 jaren. Bij een dergelijk subsidieverzoek wordt voor een aantal kerken tegelijkertijd subsidie voor onderhoud aangevraagd, gedifferentieerd per kerk mede afhankelijk van de behoefte. Dat houdt in dat er per kalenderjaar verschillen kunnen optreden in de onderhoudsbestedingen. Ook worden er werkzaamheden van kerken geclusterd uitgevoerd.

Het onderhoudswerk vallend onder SIM-11 werd in 2023 afgerond.

Onderhoud overige projecten

(bedragen x €)

	2023	2022
Gaast - keuken en toilet	-	-
Wânswert - keuken en toilet	11.475	48.986
Wânswert - acht. ond. Kerk	-	-
Wânswert - begraafplaats	1.250	-
Augsbuurt - restauratie	-	-
Weidum - restauratie	14.825	4.487
Weidum - keuken en toilet	-	-
Baaium - orgel	8.261	114.804
Ferwâlde - restauratie	-	124.649
Jorwert - inrichting	2.031	-
Harich - pantry	-	-
Jorwert - dakrestauratie	133.181	-
Lichtaard - verbouwing	-	50.155
Blessum - aanloopkosten #	3.754	-
Goiïngaryp - uurwerkrestauratie #	35.913	-
Britsum - opstelling uurwerk #	2.882	-
Westernijtsjerk - orgelrestauratie #	271	-
<i>Totale kosten overige projecten</i>	<u>213.844</u>	<u>343.080</u>

betreft nieuwe projecten in jaar 2023

In 2023 is een aanvang gemaakt met de uitvoering van de restauratie van de kerk van Weidum en die van het dak van de kerk van Jorwert. Deze worden naar verwachting in 2024 afgerond. De uurwerkrestauratie in Goiïngaryp is vrijwel afgerond. De werkzaamheden voor opstelling van het uurwerk in Britsum en de restauratie van het orgel in Westernijtsjerk zijn gestart.

Eigen bijdrage aan financiering projecten

(bedragen x €)

	2023	2022
<u>Lopende onderhoudsprojecten BRIM/SIM</u>		
BRIM 6 (nacalculatie)	-25	0
BRIM 8	0	-4.711
SIM 10	1	-22.845
SIM 11	-21.785	0
SIM 13	0	0
SIM 14	0	0
SIM 16 - Weidum	0	-32.356
SIM 17	0	0
SIM 19 - Harich	0	0
SIM 20	-74.957	315.866
SIM 21	189.340	
Sub-totaal BRIM/SIM	92.574	255.954
<u>Overige projecten</u>		
Cornjum - rest. Toren	0	-543
Gaast - keuken en toilet	0	0
Jelsum - achterstallig onderhoud	0	-1.851
Wânswert - keuken en toilet	0	0
Wânswert - achterstallig onderhoud	0	0
Wânswert - begraafplaats	0	0
Augsbuurt - restauratie	0	5.616
Weidum - restauratie	3.664	87.319
Weidum - keuken en toilet	0	0
Baaium - orgel	-1.853	0
Ferwâlde - restauratie	0	-14.596
Jorwert - inrichting	0	0
Harich - pantry	0	0
Jorwert - dakrestauratie	0	-24.665
Lichtaard - verbouwing	-845	
Goiïngaryp - uurwerkrestauratie #	13.113	0
Blessum - aanloopkosten #	3.754	0
Britsum - opstelling uurwerk #	19.000	0
Westernijtsjerk - orgelrestauratie #	131.220	0
Subtotaal overige projecten	168.053	51.280
Totaal	260.627	307.234

betreft nieuwe projecten in jaar 2023

De 'eigen bijdrage aan financiering projecten' laat -via de exploitatierekening- de geldstroom uit het eigen vermogen zien voor de dekking van de lopende onderhoudsprojecten. Deze verwerkingsmethode vloeit voort uit het principe dat aangegane verplichtingen voor deze projecten volledig moeten worden afgedekt in het boekjaar waarin ze bekend worden.

Voor het onderhoud in de komende zes jaar van 9 kerken (SIM-21) is € 189.340 aan eigen middelen ingezet. Door extra toezeggingen van fondsverstrekkers kon de eigen bijdrage voor 27 kerken (SIM-20) met € 74.957,- worden teruggebracht. De projecten voor de uurwerken in Goïngaryp en Britsum konden - mede door de inspanningen van de Plaatselijke Commissies - worden gefinancierd. Voor de orgelrestauratie in Westernijtsjerk is een bedrag van € 131.220,- aan middelen ingezet.

Door afronding van diverse projecten waar niet alle geplande middelen werden besteed, vielen diverse kleinere posten vrij voor toevoeging aan de eigen middelen. Voor het onderhoud van 9 kerken (SIM-11) viel een bedrag ad € 21.785 vrij, omdat de kosten lager uitvielen.

Exploitatie eigen bezit

(bedragen x €)

	2023	2022
Verzekeringspremies	74.904	37.278
Verwarming, verlichting, water	52.911	60.179
Onderhoud / niet subsidiabel	51.966	25.774
Overige kosten Plaatselijke Commissies	117.076	89.310
Overige kosten centraal	0	0
Onderhoud begraafplaatsen	1.224	4.994
	<u>298.081</u>	<u>217.535</u>

In 2023 is de SAFT geconfronteerd met de volle consequenties van de prijsstijging van de verzekeringspremies. Hierdoor verdubbelden de kosten ervan. Door de blijvende inspanningen van de Plaatselijke Commissies voor het stookregiem en een minieme prijsdaling bleven de kosten van gas, water en elektra onder het niveau van 2022. De niet subsidiabele kosten bedroegen € 51.966,-. Posten hierin zijn kosten voor de aansluiting op de riolering voor de kerk in Lichtaard, de verbetering van de parkeerplaats bij de kerk van Olterterp en kosten voor de Cv-ketel in Haskerdijken.

Werving baten

(bedragen x €)

	2023	2022
PR, werving en educatie	82.088	96.548
Publicaties	42.597	33.618
<i>Totaal werving baten</i>	<u>124.685</u>	<u>130.166</u>

Het onderdeel 'Werving van baten' kent twee onderdelen: 'PR, werving en educatie' en 'Publicaties'. Specificaties daarvan volgen hierna.

PR, werving en educatie

(bedragen x €)

	2023	2022
Website	5.146	9.727
Werving fondsen en donateurs	9.221	11.581
Educatie	116	99
Openingen, evenementen	8.072	3.252
Impresariaat	14.428	16.085
Overige PR-kosten	12.744	13.681
Communicatie	1.016	15.976
Jubileum 2020	31.345	26.147
<i>Totaal PR,werving en educatie</i>	<u>82.088</u>	<u>96.548</u>

Voor communicatiewerkzaamheden wordt alleen nog in bijzondere gevallen gebruik gemaakt van derden. De werkzaamheden worden grotendeels door de eigen communicatiemedewerker uitgevoerd.

De post 'jubileum 2020' betreft de kosten voor de jubileumuitgave van het boek "Alde Tsjerken, Nije Lûden".

De kosten van diverse projecten die in samenwerking met derden worden uitgevoerd, betreffen de projecten "Het Ziltepad" en "Guernica". Het laatst genoemde project is afgerond, het eerst genoemde is in uitvoering.

Publicaties

(bedragen x €)

	2023	2022
Magazine	13.432	15.307
Verzendkosten en handling	14.155	12.359
Redactiekosten	4.958	5.952
Huisstijl	10.052	
<i>Totaal publicaties</i>	<u>42.597</u>	<u>33.618</u>

De post 'Huisstijl' betreft de vernieuwde huisstijl, die in het magazine en overige publicaties in 2023 is doorgevoerd.

Beheer en administratie

(bedragen x €)

	2023	2022
Personeelskosten	409.033	493.068
Huisvesting	44.262	36.794
Afschrijvingskosten	9.559	6.966
Bestuurskosten	14.208	13.446
Adviseurskosten	33.094	37.892
Overige kosten	136.571	84.392
<i>Totaal beheer en administratie</i>	<u>646.728</u>	<u>672.558</u>

Personeelskosten

(bedragen x €)

	2023	2022
Lonen en salarissen	296.511	347.922
Sociale lasten	46.676	48.200
Pensioenpremies	29.473	30.042
Reis- en verblijfkosten	14.143	14.445
Ziekteverzuimverzekering	28.955	35.484
Cursussen en opleidingen	-17.939	968
Overige personeelskosten	5.345	2.654
Ingeleend personeel	0	5.882
Uitkeringen ziekteverzuimverzekering	0	-189
Bijzondere B&L personeel	2.281	3.647
Werkkostenregeling	3.587	4.013
<i>Totaal personeelslasten</i>	<u>409.033</u>	<u>493.068</u>

Op 31 december 2023 zijn bij de stichting 8 medewerkers in dienst. Het betreft 4,45 fte. Ultimo 2023 waren er twee vacatures. De gemiddelde bezetting over 2023 was 5,31 fte. Ultimo 2022 was er een bezetting van 6,1 fte.

Door de twee vacatures die in de loop van 2023 zijn ontstaan, zijn de loonkosten en aanverwante kosten lager dan in 2022.

Een gedeelte van de salariskosten € 30.082 wordt uit fondsen gedekt. Het betreft werkzaamheden voor opname van de kerkinventarissen.

Conform afspraken wordt een deel van eerder betaalde studiekosten terugbetaald.

Huisvestingskosten

In de loop van 2023 is één van de medehuurlers van de etage aan de Emmakade vertrokken. Met de verhuurder zijn passende afspraken gemaakt, zodat de kosten op dit punt niet onevenredig stijgen.

Adviseurskosten	(bedragen x €)	
	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Accountantskosten	20.340	21.133
Advocaatkosten	1.800	1.934
Overige inhuur derden	<u>10.954</u>	<u>14.826</u>
<i>Totaal adviseurskosten</i>	<u><u>33.094</u></u>	<u><u>37.892</u></u>

De accountantskosten voor 2023 zijn hoger dan het voorgaande jaar. Omdat er geen separate accountantsverklaring over subsidieverstrekking nodig was, bleven de totale accountantskosten onder het niveau van 2023.

Er is in 2023 minder gebruik gemaakt van derden voor advies en werkzaamheden.

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Saldo financiële baten en lasten	(bedragen x €)	
	<i>2023</i>	<i>2022</i>
Ontvangen dividend	23.506	9.829
Koersresultaat beleggingen	304.444	-400.599
Waarderresultaat grond	175.736	200.566
Pacht	71.740	74.116
Rente	<u>-6.093</u>	<u>-23.175</u>
<i>Totaal baten uit beleggingen</i>	<u><u>569.334</u></u>	<u><u>-139.263</u></u>

De obligaties en Nieuwe Zeewind participaties hebben meer dividend opgeleverd dan vorig jaar. De Bestaande Zeewind parken hebben minder gerendeerd. Per saldo is het resultaat meer dan verdubbeld ten opzichte van 2022.

De koerswaarde van de aandelen is in 2023 zodanig gestegen, dat het verlies van 2022 werd gecompenseerd. De waardestijging van de obligaties heeft slechts ten dele het verlies van vorig jaar gecompenseerd.

Op *grond* is een waardevermeerdering van € 175.736 ingeboekt vanwege de toepassing van de vigerende regels (zie ook de toelichting bij de materiële vaste activa op pagina 11). De prijsstijging per hectare veroorzaakt de toename in waarde.

Over de liquide-middelen bij de banken werd in 2023 nog rente betaald; aan het einde van het jaar ontstaat de omslag naar positieve, maar nog minimale rentes.

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling betreffende de jaarstukken

Statuten d.d. 2 april 2000, artikel 12:

Lid 1: het boekjaar van de stichting is gelijk aan het kalenderjaar.

Lid 2: bij het einde van een boekjaar worden de boeken van de Stichting afgesloten en worden daaruit door de zorg van de penningmeester een balans, een staat van baten en lasten, een en ander met toelichting, opgemaakt.

Lid 3: Binnen zes maanden na het einde van het boekjaar, behoudens verlenging van deze termijn door het Algemeen Bestuur, worden deze jaarstukken, voorzien van een rapport van een door het Dagelijks Bestuur aan te wijzen accountant, aan de leden van het Algemeen Bestuur aangeboden en door het Algemeen Bestuur in de eerstvolgende vergadering behandeld. Het Algemeen Bestuur is te allen tijde bevoegd een deskundige ten koste van de Stichting aan te wijzen ter naziening en controle van de jaarstukken.

Lid 4: In de vergadering ter behandeling van de jaarstukken brengt het Dagelijks Bestuur tevens verslag uit over het door hem gevoerde bestuur over het betreffende boekjaar.

Lid 5: Ongewijzigde vaststelling door het Algemeen Bestuur van de jaarstukken geldt als décharge voor de penningmeester voor de uit de stukken blijkende handelingen. Goedkeuring van het verslag van het Dagelijks Bestuur door het Algemeen Bestuur strekt het Dagelijks Bestuur tot décharge voor hetgeen uit dit verslag blijkt.

Lid 6: In elke vergadering van het Algemeen Bestuur brengt het Dagelijks Bestuur voorlopig verslag uit van het verrichte sedert de vorige vergadering van het Algemeen Bestuur.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

In de staat van baten en lasten is na de berekening van het exploitatiesaldo de verwerking van dit saldo in het eigen vermogen aangegeven. De jaarrekening is opgesteld na de hiervoor genoemde verwerking van het saldo van baten en lasten.

Controleverklaring

Voor de controleverklaring wordt verwezen naar het rapport op de hierna volgende pagina's.

Overzicht van bijlagen

Na de controleverklaring is als bijlage opgenomen een *Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen* (bijlage 1).

Verklaring van het bestuur

Hiermee verklaart het Algemeen Bestuur van de Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden, dat de jaarrekening 2023 van de genoemde Stichting is opgemaakt in overeenstemming met ter zake vastgestelde richtlijnen en strekt tot décharge van het Dagelijks Bestuur.

De plv-voorzitter, dhr. mr. E.L. Veerman

De secretaris, dhr. ing. M. Weerd

Leeuwarden, d.d. 30 mei 2024

BIJLAGE 1

Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen

#	RM-nr	Monumentnaam	Omschrijving zelfstandig onderdeel	Jaar van overname	Verzeerde waarde 01-01-2024 (opstal + inventaris)	Staat van onderhoud	SIM-cluster (periode uitvoering)
01	23752	Augsbuurt #	Kerk	1971	€ 1.193.400	Goed	SIM-20 (2023-2028)
02	15615	Ginum	Kerk en toren	1972	€ 1.770.300	Goed	SIM-20 (2023-2028)
03	15633	Lichtaard	Kerk en toren	1972	€ 1.867.300	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
04	11698	Sibrandahûs #	Kerk en dakruiter	1993	€ 2.504.300	Goed	SIM-20 (2023-2028)
05	21179	Schurega	Kerk	1973	€ 1.979.300	Goed	SIM-20 (2023-2028)
06	28581	Blessum #	Kerk, toren	1975	€ 3.410.500	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
07	8483	Britswert	Kerk en toren	1975	€ 3.686.000	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
08	21180	Katlijk	Kerk	1975	€ 2.474.300	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
09	38851	Terband	Kerk en dakruiter	1975	€ 3.046.800	Goed	SIM-20 (2023-2028)
10	15850	Boer	Kerk en toren	1975	€ 2.229.000	Goed	SIM-20 (2023-2028)
11	15878	Zweins	Kerk en dakruiter	1975	€ 3.010.600	Goed	SIM-20 (2023-2028)
12	15862	Peins	Kerk en dakruiter	1975	€ 3.420.200	Goed	SIM-20 (2023-2028)
13	15867	Schalsum	Kerk en toren	1975	€ 3.845.900	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
14	8470	Bears	Kerk en toren	1975	€ 5.026.100	Goed	SIM-21 (2024-2029)
15	24531	Hijum	Kerk	1975	€ 2.972.300	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
16	24529	Feinsum (Finkum)	Kerk	1975	€ 3.107.900	Goed	SIM-20 (2023-2028)
17	31852	Kortezwaag	Kerk en dakruiter	1977	€ 1.548.000	Redelijk	SIM-21 (2024-2029)
18	21198	Ter Idzard	Kerk en toren	1978	€ 1.522.500	Goed	SIM-12 (2019-2024)
19	38694	Bornwird	Kerk	1979	€ 1.486.500	Goed	SIM-12 (2019-2024)
20	13229	Goingaryp	Kerk en klokkenstoel	1978	€ 1.364.900	Goed	SIM-20 (2023-2028)
21	38730	Raad	Kerk	1979	€ 1.262.000	Redelijk	SIM-12 (2019-2024)
22	28584	Boksum	Kerk en toren	1979	€ 4.787.100	Goed	SIM-20 (2023-2028)
23	9511	Sint Jacobiparochie	Kerk en toren	1979	€ 8.014.400	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
24	39822	Westhem #	Kerk en toren	1979	€ 1.800.000	Goed	SIM-12 (2019-2024)
25	24525	Britsum	Kerk en toren	1980	€ 4.371.200	Goed	SIM-20 (2023-2028)
26	15628	Hegebeintum	Kerk en toren	1982	€ 3.591.100	Goed	SIM-20 (2023-2028)
27	28626	Wier	Kerk en toren	1983	€ 2.986.600	Goed	SIM-21 (2024-2029)
28	39821	Uitwellingerga	Kerk en toren	1983	€ 3.115.800	Goed	SIM-21 (2024-2029)
29	39320	Allingawier	Kerk en toren	1986	€ 3.140.100	Goed	SIM-17 (2021-2026)
30	38866	Nijeholtwolde	Klokkenstoel	1993	€ 165.000	Goed	
31	8494	Jorwert	Kerk en toren	1994	€ 7.782.300	Goed	SIM-20 (2023-2028)
32	31862	Olterterp #	Kerk	1996	€ 2.177.900	Goed	SIM-21 (2024-2029)
33	24519	Swichum	Kerk en toren	1998	€ 2.793.600	Goed	SIM-20 (2023-2028)
34	31590	Oostrum	Kerk	2003	€ 1.911.200	Goed	SIM-21 (2024-2029)
35	31575	Jouswier	Kerk	2003	€ 1.363.000	Goed	SIM-21 (2024-2029)
36	15645	Westermijtsjerk	Kerk en toren	2005	€ 3.678.100	Goed	SIM-20 (2023-2028)
37	38697	Foudgum	Kerk	2007	€ 1.556.000	Goed	SIM-17 (2021-2026)
38	38700	Hantumhuizen	Kerk	2007	€ 5.231.400	Goed	SIM 14 (2020-2025)
39	38707	Holwerd	Kerk	2008	€ 7.392.000	Goed	SIM 14 (2020-2025)
40	33993	Rottevalle	Kerk en dakruiter	2011	€ 1.972.700	Goed	SIM 14 (2020-2025)
41	20847	Haskerdijken	Kerk en toren	2012	€ 1.638.600	Goed	SIM-20 (2023-2028)
42	9495	Sint Annaparochie	Kerk en toren	2012	€ 7.400.600	Goed	SIM-17 (2021-2026)
43	33982	Kortehemmen	Kerk	2013	€ 1.369.100	Goed	SIM-20 (2023-2028)
44	24511	Huizum #	Kerk en toren	2013	€ 4.582.200	Goed	SIM-21 (2024-2029)
45	21528	Baaium	Kerk en toren	2014	€ 4.531.800	Goed	SIM-20 (2023-2028)
46	516529	Dedgum	Kerk en toren	2014	€ 2.773.800	Goed	SIM-21 (2024-2029)
47	31596	Wetsens	Kerk	2016	€ 2.149.100	Goed	SIM-12 (2019-2024)
48	516539	Zurich	Kerk en toren	2017	€ 2.328.300	Redelijk	SIM-12 (2019-2024)
49	515445	Koarnjum	Kerk en toren	2017	€ 4.092.300	Goed	SIM-12 (2019-2024)
50	24537	Jelsum	Kerk en toren	2017	€ 3.446.700	Goed	SIM-12 (2019-2024)
51	39343	Gaast	Kerk	2018	€ 1.682.000	Goed	SIM-14 (2020-2025)
52	39340	Ferwoude	Kerk	2018	€ 1.712.700	Goed	SIM-14 (2020-2025)
53	15643	Wânswert #	Kerk	2019	€ 3.523.300	Goed	SIM-15 (2019-2024)
54	8518	Weidum	Kerk en toren	2020	€ 6.740.600	Redelijk /matig	SIM-17 (2017-2022)
55	7036	Bûtenpost	Kerk	2020	€ 9.064.400	Goed	SIM-18 (2021-2026)
56	15924	Harich	Kerk	2021	€ 3.322.400	Goed	SIM-19 (2021-2026)
					<u>€ 180.915.500</u>		

kerkhof aanwezig

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Alde Fryske Tsjerken

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Alde Fryske Tsjerken per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en 650 Fondswervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de winst- en verliesrekening over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Alde Fryske Tsjerken zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- verslag van het bestuur;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en 650 Fondsverwende organisaties is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met RJ Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en 650 Fondsverwende organisaties.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en 650 Fondsverwende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Leeuwarden, 31 mei 2024

Omnyacc In Control B.V.

M. de Groot Msc RA